

DEMERSURI ÎN SPRIJINUL SECURITĂȚII UMANE

APPROACHES IN SUPPORT OF HUMAN SECURITY

Col.prof.univ.dr Filofteia REPEZ*
Conf.univ.dr. Polixenia OLAR**

Într-o lume din ce în ce mai interconectată și interdependentă, demersurile interculturale contribuie la asigurarea și menținerea securității umane. Sub forme diverse de materializare, acestea promovează atitudinile deschise, tolerante, de acceptare și de înțelegere, precum și recunoașterea și respectarea diferențelor culturale dintre oameni. Educația interculturală, apreciată ca fiind un nivel nou al educației, necesară realităților lumii de astăzi, și un mijloc de rezolvare a conflictelor interculturale, corespunde celui de-al treilea stâlp al educației, înscris în Raportul UNESCO privind educația secolului al XXI-lea – deprinderea de a trăi împreună cu ceilalți. Pentru securitatea umană, educația interculturală are un rol esențial, contribuind la diminuarea provocărilor diverse și multiple prin promovarea unor valori și atitudini, cum ar fi: respectul față de demnitate și drepturile omului, toleranță, înțelegere, deschidere față de diferențele culturale, spirit civic. Obiectivul acestui demers științific este acela de a evidenția faptul că educația interculturală presupune un demers cu o contribuție importantă în sprijinul securității umane; pentru îndeplinirea acestui obiectiv, vom aduce clarificări teoretice și vom evidenția demersuri educative interculturale la nivel internațional și național și din cadrul Uniunii Europene.

In an increasingly interconnected and interdependent world, intercultural approaches contribute to ensuring and maintaining human security. In various forms of materialization, they promote open, tolerant, accepting and understanding attitudes, as well as the recognition and respect for cultural differences among people. Intercultural education, appreciated as a new level of education necessary for the realities of today's world and a means of resolving intercultural conflicts, corresponds to the third pillar of education inscribed in the UNESCO Report on 21st Century Education – the habit of living together with the others. For human security, intercultural education has an essential role, contributing to reducing various and multiple challenges by promoting values and attitudes, such as: respect for dignity and human rights, tolerance, understanding, openness to cultural differences, civic spirit. The objective of this scientific approach is to highlight the fact that intercultural education involves an approach with an important contribution in support of human security; in order to achieve this objective, we will bring theoretical clarifications and we will highlight intercultural educational approaches at international and national level and within the European Union.

Cuvinte-cheie: interculturalitate; multiculturalitate; dialog intercultural; educație interculturală; securitate umană; demersuri.

Keywords: intercultural awareness; multiculturalism; intercultural dialogue; intercultural education; human security; approaches.

„Ceea ce trebuie să facem ... este de a găsi o cale de a sărbători diversitatea noastră și de a dezbate diferențele noastre, fără să se rupă comunitățile noastre”¹.

Hillary Clinton

Scurte clarificări teoretice

Clarificările conceptuale teoretice sunt necesare la începutul oricărui demers științific, cu atât mai mult cu cât, între interculturalitate și multiculturalitate, există diferențe importante. De reținut faptul că

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: filofteiarepez@yahoo.com

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: lisiolar@yahoo.com

ambele perspective recunosc diversitatea culturală, care constituie „o caracteristică definitorie a umanității; un patrimoniu comun al umanității; creează o lume variată și diversă, care mărește numărul opțiunilor și îmbogățește capacitățile și valorile umane; este indispensabilă pentru pace și securitate la nivel local, național și internațional”².

Termenul *multicultural* descrie natura culturală diversă a societății umane, cu referire la elementele culturii etnice sau naționale, precum și la diversitatea lingvistică, religioasă și socioeconomică. Termenul

intercultural este dinamic și se referă la evoluția relațiilor dintre grupurile culturale, concret la existența și interacțiunea echitabilă a diverselor culturi și la posibilitatea de a genera expresii culturale comune prin dialog și respect reciproc³.

Interculturalitatea presupune multiculturalitatea, însă o depășește, fiind o viziune care răspunde multiplelor provocări ale contextului internațional, care implică deschidere, toleranță, înțelegere și respect mutual.

Abordând aspectele de interculturalitate, Antonio Sandu menționează faptul că interculturalitatea înseamnă „altfel”, mai precis „o explicitare a coexistenței în cadrul social dat a mai multor lumi cu experiențe culturale diverse”⁴. Termenul *intercultural* este utilizat, cu precădere, atunci când vorbim despre educație, iar *multicultural*, atunci când este vorba despre o societate diversificată din punct de vedere cultural.

O diferențiere între interculturalitate și multiculturalitate este redată în Tabelul nr. 1⁵:

dezvoltare, pentru a celebra bogăția culturilor lumii și a sublinia rolul esențial al dialogului intercultural în realizarea păcii și dezvoltării durabile.

Educația interculturală constituie un răspuns la problematica lumii contemporane, care corespunde celui de-al treilea stâlp al educației – *deprinderea de a trăi împreună cu ceilalți*⁶; este o abordare a procesului de predare-învățare, bazată pe valori și credințe democratice care promovează diversitatea culturală, în contextul unor societăți diverse și al unei lumi interdependente. Întemeietorul domeniului comunicării interculturale, Edward T. Hall, a denumit predarea acesteia educație interculturală⁷. Educația interculturală este „un termen umbrelă care include o serie de concepte interdependente întâlnite în literatură, cum ar fi: educație multiculturală, educație pluriculturală, educație transculturală, educație antirasistă și includerea diversității”⁸.

Conceptul de *securitate umană*, inițial definit în Raportul asupra Dezvoltării Umane, elaborat,

Tabelul nr. 1**DIFERENȚE INTERCULTURALITATE – MULTICULTURALITATE**

Interculturalitate	Multiculturalitate
Se referă la reciprocitatea și interdependența dintre grupuri diferite; comunicarea constituie un instrument care facilitează dialogul, schimbul, înțelegerea reciprocă dintre indivizi sau grupuri cu origini și apartenențe diferite.	Se referă la compoziția variată, din punct de vedere cultural, a societății umane și exprimă diversitatea de cultură etnică, națională, lingvistică, religioasă și socioeconomică a sistemelor sociale, a căror coeziune se bazează pe respectarea anumitor norme și valori.
Este mai interactiv decât multiculturalismul, facilitează schimbul cultural, permite schimbarea și transformarea; promovează coeziunea comunității prin interacțiune, dialog și participarea la viața comună a societății, pe baza a ceea ce îi unește, și mai puțin pe diferențele culturale.	Conservă moștenirea culturală în timp; pune accentul pe diferențe și diversitate.
Este o perspectivă încurajată și promovată în context european.	Este specifică lumii anglo-saxone, societăților de tip mozaic sociocultural și etnic (SUA, Canada, Australia).

Dialogul intercultural întărește respectul pentru diversitate culturală, în contextul unei realități tot mai complexe și mai schimbătoare și al unei lumi în care coexistă identități culturale și credințe diferite. Anual, la 21 mai, se sărbătorește *Ziua mondială pentru diversitate culturală, pentru dialog și*

în anul 1994, de către Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, este un concept integrativ, a cărui esență o constituie dezvoltarea umană și protecția drepturilor omului. Prin abordarea aspectelor de securitate umană, se extinde sfera analizei de securitate și analizei politicii de securitate, de

la securitatea statului la securitatea oamenilor. Potrivit unor autori⁹, securitatea umană, împreună cu alte concepte, precum societatea civilă globală, dezvoltarea umană și drepturile omului, apare ca un răspuns la provocările noi din cadrul statelor sau la confruntările regionale și internaționale.

De la teorie la practică, demersuri în sprijinul securității umane

La nivel internațional, regional și național, demersurile diverse au un pronunțat caracter educativ și vin în sprijinul ideii că educația interculturală își are fundamentul într-o viziune a unei lumi în care drepturile omului și dezvoltarea umană sunt respectate, și participarea democratică și statul de drept sunt garantate tuturor. Demnitate, toleranță, respect, prietenie, înțelegere, respect pentru drepturile omului și libertățile fundamentale etc. sunt câteva dintre cuvintele-cheie ale demersurilor materializate, dar și ale securității umane.

Organizația Națiunilor Unite, din momentul înființării, prin demersurile sale, a încurajat recunoașterea și acceptarea diversității și a dialogului cultural global privind obiectivele și valorile comune în sprijinul securității umane; în acest sens, sugestive sunt Carta Națiunilor Unite (1945) și Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948).

Demersuri diverse, menite a sprijini securitatea umană au fost realizate la nivel internațional și de Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură; menționăm: ”Recommendation concerning Education for International Understanding, Cooperation and Peace and Education relating to Human Rights and Fundamental Freedoms” (1974); ”Declaration on Race and Racial Prejudice” (1978); „Convenția UNESCO privind protecția și promovarea diversității de expresie culturală” (2005); diverse publicații, precum ”Education and Cultural Diversity” (2002), ”UNESCO Guidelines on Intercultural Education” (2006), ”Learning to live together: an intercultural and interfaith program for ethics education; UNESCO-sponsored programmes and publications” (2008), ”Education for intercultural understanding” (2010), sau ”Culture in crisis: policy guide for a resilient creative sector” (2020)¹⁰.

Consiliul Europei promovează drepturile omului și susține libertatea de exprimare, dar

și egalitatea și protecția minorităților. Dintre demersurile destinate a promova drepturile omului și a contribui la dezvoltarea umană, menționăm: ”Declaration regarding intolerance – a threat to democracy” (1981), ”Recommendation R (85)7 on Teaching and Learning about Human Rights in Schools” (1985), „Carta albă privind dialogul intercultural, *Trăind împreună egali în demnitate*” (2008); „Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice” (2011); cursul organizat în perioada 29 octombrie - 25 noiembrie 2019¹¹.

Uniunea Europeană, un spațiu multicultural, susține identitățile naționale prin circulația în acest spațiu a valorilor și normelor culturale și spirituale. Demersurile educative interculturale, menite a sprijini securitatea umană au la bază respectarea identității țării-gazdă, schimbul de cunoștințe și aprofundarea înțelegerii reciproce a culturii celuilalt, respectul și combaterea prejudecăților¹². Menționăm: Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (articolele 6 și 167), care definește rolul Uniunii de a sprijini (inclusiv financiar), de a completa și de a coordona eforturile statelor membre, pentru a păstra și a respecta diversitatea culturală a UE, exprimată și în deviza sa, „Unită în diversitate”; Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006); Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, *Comunicare privind o agendă europeană pentru cultură într-o lume în proces de globalizare* (2007); Recomandarea Consiliului privind promovarea valorilor comune, a educației favorabile incluziunii și a dimensiunii europene a predării (2018); „Programul Europa creativă”, 2014-2020; programul ERASMUS pentru studenți. Deschiderea Uniunii Europene pentru dialogul intercultural și pentru contribuția acestuia la realizarea unui număr de priorități strategice ale UE culminează cu declararea anului 2008 ca *Anul european al dialogului intercultural*, prin Decizia nr. 1983/2006/ce a Parlamentului European și a Consiliului.

Prin poziționarea geografică, România face legătura între civilizația occidentală și cea orientală. În spațiul românesc, încărcat de istorie și de legendă, multiculturalitatea și interculturalitatea

au fost și au rămas o realitate în multe domenii (cultural, religios, social, economic), îmbogățind și dând unicitate specificului național.

Referindu-se la respectarea particularităților grupurilor etnice pe plan național, Simion Mehedinți menționa: „Trăiască fiecare cu limba lui, cu legea lui, cu arta lui și cu toate ale lui, dacă se mulțumește cu ce are. Noi, ca autohtonii acestui pământ, datori suntem să împărtășim pe oricine ca voi, din cultura noastră, după cum și noi ne împărtășim zilnic din cultura altor popoare mai vechi sau mai noi”¹³.

Demersurile interculturale naționale sub orice formă destinate menținerii unor relații deschise și securității individuale și de grup s-au manifestat dintotdeauna în acest spațiu românesc. În acest sens, un demers important îl constituie semnarea „Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale”, la data de 1 februarie 1995, România fiind primul stat care a ratificat acest document, la data de 29 aprilie 1995, depunând instrumentul de ratificare în mai puțin de trei luni de la adoptarea sa, la data de 11 mai 1995¹⁴.

Pe plan național, alături de demersurile legislative, educația interculturală promovează o educație a tuturor, majoritari și minoritari, în mod pașnic.

În iulie 2007, pentru prima oară în cadrul învățământului românesc a fost introdusă problematica diversității culturale, „în scopul formării elevilor pentru o societate caracterizată prin diversitate culturală”¹⁵. Ulterior, în programa școlară gimnazială și de liceu a fost introdusă disciplina opțională *Educație interculturală*. Esența învățării interculturalității constă în formarea și dezvoltarea atitudinilor și comportamentelor care vizează componenta etică a personalității elevilor și manifestarea acestora în relațiile interumane.

Aspecte de interculturalitate sunt abordate și în programele de studii universitare. Multe universități, de exemplu: Facultatea de Comunicare și Relații Publice din cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Universitatea „Dunărea de Jos”, Facultatea de Securitate și Apărare din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Universitatea de Vest, Universitatea Babeș-Bolyai), au introdus în planurile de învățământ discipline, cum ar fi: comunicare interculturală, educație interculturală, managementul diversității culturale. În același timp, au apărut și au fost

dezvoltate specializări în cadrul programelor de studii universitare, cum ar fi: programul de studii universitare de licență „Comunicare publică și interculturală în domeniul securității și apărării” al Departamentului Comunicare Strategică, Publică și Interculturală/Facultatea de Securitate și Apărare/Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; programul de studii universitare de masterat „Comunicare interculturală și traducere profesională” din cadrul Universității „Hyperion”; programul de studii de masterat „Relații publice și dezvoltare interculturală” la Universitatea „Ovidius”; programul de studii de masterat „Intercultural Management” din cadrul Facultății de Filosofie – Universitatea din București.

Alte demersuri sunt cărțile, articolele, studiile sau proiectele pe teme de interculturalitate. Pentru a exemplifica, menționăm câteva: studiul publicat în noiembrie 2010, „Educația interculturală: de la teorie la practică – implementarea educației interculturale în școli multietnice din România”¹⁶; proiectul „Cultura română și modele culturale europene, cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, care cuprinde cercetarea „Dezvoltarea curriculumului intercultural în România”¹⁷; proiectul național „Călătoria mea multiculturală”; masa rotundă „Repere interculturale regionale”, din februarie 2017; proiectul „Combaterea intoleranței prin educație interculturală în școli”, în septembrie 2019; proiectele derulate de Centrul de Cercetare și Comunicare Interculturală¹⁸; cercetarea cantitativă desfășurată în scopul de a analiza percepția studenților cu privire la aspectele culturale și interculturale și la necesitatea dezvoltării de competențe interculturale¹⁹.

La exemplificările de mai sus, se adaugă: ONG-ul Intercultural România²⁰, al cărui scop este de a oferi tinerilor experiențe internaționale, programe de educație interculturală și programul „Securitate umană”²¹, destinate promovării unor politici publice naționale și europene, menite a contribui la sporirea bunăstării individului, securității personale și respectării demnității umane; Institutul Intercultural din Timișoara²², organizație nonguvernamentală autonomă, nonprofit, cu activitate culturală, civică și științifică, fără scopuri politice, care acceptă și promovează valorile și principiile Consiliului Europei în materie de interculturalitate.

Concluzii

Cultura și creativitatea reprezintă motoare importante de dezvoltare personală, coeziune socială și creștere economică. În acest sens, diversele demersuri care au ca temă interculturalitatea vin în sprijinul securității umane.

Dintre acestea, educația interculturală, prin activitățile antirasiale, antixenofobe, antidiscriminatorii și de relativizare a culturilor existente, constituie un factor de stabilitate democratică și de diminuare a conflictualității, promovând valori și atitudini specifice securității umane (de exemplu: valorizarea pozitivă a diferențelor culturale, respect față de identitatea culturală proprie și față de identitatea culturală a celorlalți, toleranță și înțelegere, respect față de demnitatea și drepturile omului, rezolvare pașnică a conflictelor).

Modelată de istoria și tradițiile specifice statelor, precum și de sistemele sociopolitice și educaționale naționale existente, educația interculturală are o contribuție esențială în respectarea drepturilor omului și asigurarea dezvoltării umane.

Barierile de comunicare pot fi înlăturate prin dialog intercultural, în sprijinul securității umane și al cooperării regionale pentru stabilizarea relațiilor dintre statele unor regiuni (cum ar fi Regiunea Mării Negre sau Orientul Mijlociu).

Concluzia este că, indiferent de modul de materializare, demersurile în sprijinul securității umane recunosc drepturile omului ca fundamentale pentru dezvoltarea umană, abordează cultura drept o necesitate pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă și susțin schimbul dintre culturi pentru promovarea unei dezvoltări sociale și economice în beneficiul tuturor.

NOTE:

1 <https://www.greelane.com/ro/umanistic%C4%83/literatur%C4%83/diversity-quotes-and-sayings-2832777/>, accesat la 06.01.2021.

2 *** *Convenția UNESCO privind protecția și promovarea diversității de expresie culturală*, adoptată la Paris, la 20 octombrie 2005, Preambul, Monitorul Oficial nr. 559, din 28 iunie 2006.

3 *** *UNESCO guidelines on intercultural education*, Paris, 2006, p. 17, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878>, accesat la 28.12.2020.

4 Antonio Sandu, *Orientări metodologice privind dezvoltarea culturală a comunităților etnice*, Editura Lumen, București, 2009, p. 13.

5 Marius Mocanu, Daniela Albu, Mihaela Scarlat, traduceri. Valeriu Rendec, Daniela Albu, coordonatori, *Drepturile omului*, anul XXVII, nr. 2, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2017, p. 15.

6 Ceilalți trei stâlpi sunt: *deprinderea de a ști, de a face, deprinderea de a fi*. J. Delors, *L'éducation: un trésor est caché dedans. Rapport à l'UNESCO de la Commission Internationale pour l'éducation du vingt-et-unième siècle*, Paris, Éditions Odile Jacob, 1996, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000115930>, apud. Ana Ivăsiuc, Maria Koreck, Roberta Kővári, *op.cit.*, p. 11.

7 Luiza-Maria Costea, *Educația interculturală pentru managementul internațional de succes*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2017, p. 7.

8 Elena Gómez Parra, "Bilingual and Intercultural Education (BIE): Meeting 21st Century Educational Demands", *Theoria et historia scientiarum*, Vol. XV, Nicolaus Copernicus University, 2018, p. 88, <https://www.researchgate.net/publication/>, accesat la 28.12.2020.

9 Mary Kaldor, *Securitatea umană*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2010, pp. 19-23.

10 <http://www.unesco.org/>, accesat la 28.12.2020.

11 <https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/elea-ning-intercultural-dimension>, accesat la 08.01.2021.

12 *Concluziile Consiliului din 26 noiembrie 2009 privind educația copiilor proveniți din familii de migranți*, 2009/C 301/07, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A52009XG1211%2801%29>, accesat la 12.01.2021.

13 Simion Mehedinți, *Poporul*, Editura Albatros, București, 2002, p. XLVIII.

14 <https://www.mae.ro/node/31704>, accesat la 02.12.2020.

15 *** *Ordinul nr. 1529/18.07.2007 privind dezvoltarea problematicii diversității în curriculumul național*, Art. 1, <http://oldsite.edu.ro/index.php/articles/8319>, accesat la 26.11.2020.

16 Ana Ivăsiuc, Maria Koreck, Roberta Kővári, <http://www.agentiaimpreuna.ro/uploads/educatia%20interculturala.pdf>, accesat la 27.11.2020.

17 http://www.cesindcultura.acad.ro/images/fisiere/rezultate/postdoc/rapoarte%20finale%20de%20cercetare%20stiintifica%20ale%20cercetatorilor%20postdoctorat/lucrari/Bunaiasu_Claudiu.pdf, accesat la 28.11.2020.

18 <http://ircc.ro/>, accesat la 28.11.2020.

19 Alina Ionescu, Florin Vasiloni, *Perspective culturale și interculturale într-o societate multiculturală*, <https://trivent-publishing.eu/libri/comunicare/9.%20Alina%20Ionescu.pdf>, accesat la 28.11.2020.

20 <https://www.gointercultura.org/despre-noi/>, accesat la 04.12.2020.

21 <http://www.ecler.org/ro/programul-securitate-umana/>, accesat la 04.12.2020.

22 <https://www.intercultural.ro/>, accesat la 08.01.2020.

BIBLIOGRAFIE

*** *Convenția UNESCO privind protecția și promovarea diversității de expresie culturală*, Paris, 20.10.2005, Monitorul Oficial nr. 559, din 28 iunie 2006.

*** Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social

European și Comitetul Regiunilor, *Comunicare privind o agendă europeană pentru cultură într-o lume în proces de globalizare*, Bruxelles, 10.05.2007.

*** *Propunere de Recomandare a Consiliului Uniunii Europene privind o abordare globală a predării și învățării limbilor*, Bruxelles, 17 aprilie 2019.

[International Association for Intercultural Education (IAIE) in co-operation with UNESCO, International Bureau of Education (IBE) and the Council of Europe], *The international basis for intercultural education including anti-racist and human rights education*, a selection of articles from relevant documents, adopted by the governments of member states of the United Nations, UNESCO, the Organisation on Security and Cooperation in Europe and the Council of Europe, 1999.

Costea Luiza-Maria, *Educația interculturală pentru managementul internațional de succes*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2017.

Deardorff K. Darla, *Manual for Developing Intercultural Competencies Story Circles*, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2020.

Huber Josef, ”Intercultural competence for all Preparation for living in a heterogeneous world”, *Council of Europe Pestalozzi Series*, No. 2, 2012.

Kaldor Mary, *Securitatea umană*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2010.

Mehedinți Simion, *Poporul*, Editura Albatros, București, 2002.

Miftode Vasile, Nacu Daniela, Cojocaru Ștefan, Sandu Antonio, *Dezvoltarea comunităților etno-*

culturale. Integrare europeană și interculturalitate, Editura Expert Projects, Iași, 2003.

Mocanu Marius, Albu Daniela, Scarlat Mihaela, traduceri, Valeriu Rendec, Daniela Albu, coordonatori, *Drepturile omului*, anul XXVII, nr. 2, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2017.

Răducu Cătălina-Daniela, Ștefanachi Bogdan (coordonatori), *Securitatea umană. Provocări contemporane*, Editura Pro Universitaria, București, 2015.

Sandu Antonio, *Orientări metodologice privind dezvoltarea culturală a comunităților etnice*, Editura Lumen, București, 2009.

Polish Journal of educational studies, vol. I (LXXI), 2018.

Revista de Științe Politice *Polis*, volum III, Nr. 2 (8), martie-mai 2015.

<https://unesdoc.unesco.org/>

<https://eclass.upatras.gr/>

<https://edict.ro/>

<https://www.greelane.com/ro/umanistic>

<https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/>

<https://eur-lex.europa.eu/legal>

<https://www.mae.ro>

<http://oldsite.edu.ro/index.php>

<http://www.agentiaimpreuna.ro>

<http://www.cesindcultura.acad.ro/images>

<https://trivent-publishing.eu/libri/comunicare/>

<https://www.gointercultura.org/despre-noi>

<http://www.ecler.org/ro/programul-securitate-uman>

<https://www.intercultural.ro/>

<https://www.eesc.europa>

<https://www.researchgate.net/publication/>